

ТРУДНОЩІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ПОЛЬСЬКОМОВНІЙ АУДИТОРІЇ

Олена Синчак

Львівський національний університет імені Івана Франка

Розглянуто труднощі, на які натрапляють польські студенти під час вивчення української мови. Аналіз здійснено на основі спонтанних помилок усного мовлення і письмових помилок в електронних повідомленнях.

Ключові слова: мовні норми, негативна інтерференція, лаліофобії.

Вивчення української мови як чужої в польськомовній аудиторії натрапляє на цілу низку труднощів. Адже, попри велику кількість подібностей між двома слов'янськими мовами, що, властиво, і сприяє успішному навчанню, є не менше відмінностей, які „гальмують” навчальний процес [2: 35].

Не маючи можливості визначити і класифікувати весь комплекс подібних перешкод, за основу дослідження беремо спонтанні помилки усного мовлення, які виявили під час тижневої практики викладання української мови в Познанському університеті ім. А. Міцкевича (III – IV курси українців). До них долучаємо аналіз помилок у письмових текстах дружніх „есемесок” та „імейлів”, завдяки яким наше спілкування з познанськими студентами триває й досі, але вже дистанційно. Отож, у нашу дослідницьку „оптику” потрапляють продуктивні види мовленнєвої діяльності – говоріння і письмо.

Передавання інформації чи то усно, чи то письмово вимагає не просто механічно вживати слова іноземної мови, а осмислено вибудовувати тексти, які б відповідали її мовним нормам [5: 15]. Тому, очевидно, зіставлення помилок в усному і писемному мовленні польських студентів засвідчує схожість труднощів, які постають під час опанування цих двох продуктивних видів мовленнєвої діяльності.

Найбільші труднощі, зокрема, провокує негативна інтерференція [2: 35], або накладання ознак рідної мови чи російської на українське мовлення. Інтерференційні зсуви [4: 18] особливо помітно на фонетичному, лексико-семантичному та граматичному рівнях.

Фонетична інтерференція полягає в порушенні орфоепічних норм, тому її можна виявити тільки в усному мовленні:

- а) у спонтанному порушенні вимови окремих звуків української мови (*ворон, сторон, єпископа, у двінадцятomu році, якірем, кождої*);
- б) в артикуляції на кшталт польської мови (*рашуща, вужа, на образі*) – що часто зумовлено прагненням якнайшвидше висловитись (передати інформацію), яке не дає зосередитись на правильному звуковому оформленні тексту.

Окремі фонетичні нюанси можуть виявлятися і графічно, наприклад, написання слова *вузька* без приставного звука: *узька*.

Помилки лексико-семантичного рівня ґрунтуються на:

- а) введенні в українське мовлення польських (*трудно знайти, несамовито страшно з цим почуваюсь*) чи російських слів (*круг людей, організаційні сори, картини з видами старого міста*);
- б) семантичній інтерференції – використання слів у невласливих для них в українській мові значеннях – друга легенда *зв'язана з* (зв'язана с) *на протязі* (у значенні „протягом” – російське *на протяженни*) *зустрічатися з проблемами* (українське дієслово зустрічатись має вужче значення, ніж відповідне російське *встречаться* [1: 163]) сленг *сповняє* ідентифікаційну *роль* (відчутний вплив російської мови: *исполняет роль*) *біля півдня* (російське *около полдня*)
- в) уживанні російських фразеологем (*ні пуха ні пера; прийти в голову*);
- г) впливі системи самої української мови (наприклад, нерозрізнення паронімів *поставати – повставати* в реченні ...має *повстати* музей реалістичного мистецтва).

Грамаітичні помилки виявляються у відхиленні від морфологічних норм української мови під впливом російської (*самого старшого, світа*) чи польської мов (*відповідники в нашої мові; яке в даної мові не існує; ділової мові*). Часом студентів вводить в оману аналогія в систему самої української мови: місце численних *зустріч*; *дуже радіюсь* (за аналогією до *надіюсь*); *контактуватися* зі своїм оточенням. Труднощі виникають і з прийменниковими конструкціями: *Коли я була тут у минулому тижні; на університет*; *походив від єзуїтів; не чутливі на справжню літературу*; сленг – це особливе *спостереження дійсності*.

Проміжне місце між лексико-семантичною та грамаітичною інтерференціями займають факти подвійної інтерференції [3: 22], на зразок:

- а) Я навіть зустрілась з *окресленням* „бюрократичний сленг”

Λ

польське *okreslać* + український *-нн-(я)* = *окреслення*
(тобто, „визначення”, бо польське *okreslać* означає „визначати”);

- б) ознака поганого *ведення себе*

Λ

російське *вести себя* + українське *-нн-(я)* = *ведення себе*;

- в) *думка прийде в голову*

рос. *прийти в голову* + укр. *спастися на думку*.

Показово, що студенти-філологи самі вловлювали у власному усному мовленні „переплітання” ознак різних мов, що неодноразово ставало приводом для глузування зі

самих себе. Вони вже спеціально влаштовували мимовільні словесні ігри, у результаті яких поставали неологізми з польським коренем й українським закінченням (на зразок *sprotka-nня*). Часом до цієї суміші долучалась ще й англійська мова: „*How почуваєш ти ся?*” Тобто студенти не бездумно вживали мову, а жартівливо експериментували та просто бавились словами. Така розкутість ефективніше допомагає вивчити іншу мову, бо ж часто буває, що чужоземець не може переступити через боязнь заговорити чужою мовою: „А якщо я раптом скажу щось не те?”

Та це стосується лише перебування в рідномовній стихії у Познані. Коли ж ті самі студенти писали українською есеески чи імейли, то „переплітання” різних мовних кодів відбувалося знову. А занурення в живий україномовний простір у Львові для деяких студентів (особливо в перший день перебування) мало ознаки лаліофобії, тобто боязні спілкуватись українською в соціальних ситуаціях. Щоправда, „живання” в чужомовну стихію швидко позбавило явних логофобій і вони почали виявляти хіба зрідка як обмовлення, зумовлені сумнівами в правильності свого мовлення: „Чи правильно я говорю?/ Чи можна так сказати”.

Натомість письмо через ізольованість від співрозмовника і від ситуації спілкування, по-перше, позбавляє страху перед мовою, а по-друге – вимагає тривалого обдумування. Хоча часом навіть у писемній комунікації за допомогою стільникового чи інтернетового зв'язку студентам важко впоратись із впливом системи самої української мови: молодь *використує* (замість *використовує*); *використують* його в рекламах (замість *використають*) – хоча ці помилки можуть бути пов'язані з механічною втратою букв).

Отож, труднощі вивчення української мови в польськомовній аудиторії полягають: по-перше, у негативній різнорівневій інтерференції польської та російської мов; по-друге, у мимовільному „переплетенні” різних мовних кодів міжрівневої інтерференції; по-третє, у загальній психологічній схильності до лаліофобії, властивій майже всім студентам, коли вони вперше потрапляють у живу чужомовну стихію.

1. Антоненко-Давидович Б. Як ми говоримо. – К., 1997.
2. Зенчук В. Н. Принципы описания грамматики в учебнике сербохорватского языка для русских // Теория и практика изучения славянских языков / Под ред. Р. П. Усиковой, О. Н. Шапкиной. – М., 1988. – С. 31–37.
3. Кузнецова Т. Суржик і мовлення // Урок української. – 2001. – №6. – С. 22–23.
4. Чемес В. Ф. Відхилення від літературно-нормативного коду як соціолінгвістичний і власне лінгвістичний об'єкти // Українське мовознавство. – 1993. – №20. – С.11–20.
5. Шапкина О. Н. К вопросу о функциональном аспекте преподавания славянских языков в русскоязычной среде (на материале польского языка) // Теория и практика изучения славянских языков / Под ред. Р. П. Усиковой, О. Н. Шапкиной. – М., 1988. – С.14–23.

**PROBLEMS WITH TEACHING UKRAINIAN AT
THE POLISH SPEAKING AUDIENCE**

Olena Sychak

Ivan Franko Lviv National University

The article deals with problems which Polish students have using Ukrainian language in spontaneous speech or in writing sms and email.

Key words: language norms, negative interference, laliofobia